

הפעולה תמסור לו את היין. כעבור שנים מצאה את אחד המשתתפים. מסרה לו את הבקבוק.

סיפור קצר זה, שקרה במציאות, מוכיח שפה ושם עוד יש אנשים בעלי זכרון. ייתכן שהאשה היתה מאוהדת לחיי, וייתכן שנמתד עם מתנגדיו. הדבר אינו חשוב. היתה לה גישה אנושית בריאה לגבי בחורים שיצאו לשרת את עמם כפי שלימד אותם מצפונם והגיגונם, אם היתה דרכם נכונה ואם לאו.

אולם האשה היתה יוצאת דופן, כשמלאו השבוע שש שנים להתקפה ההיסטורית על בתי-המלאכה נתברר כי המדינה והעם שכחו לחלוטין אותה ואת מבצעייה.

ארבעה ישובו בחדר

11 קברים מכוסים ירק חפורים זה בצד זה בבית-הקברות אשר בכניסה לחיפה. קבוצה קטנה מאד של אנשים עמדה סביבם. היו אלה צעירים וצעירות פשוטים, שלא נבדלו במאומה מצעירים אחרים שעברו אותה שעה בכביש. לידם עמדו כמה גברים ונשים, אף הם אנשים רגילים. איש לא היה מעלה על דעתו שאלה הם הבחורים ששמעו פעם את גורדין המוות מפי שופט בריטי, וכי אלה הוריהם של אחד-עשר חללי הפעולה הגדולה ביותר שבוצעו אי-פעם על ידי לחיי.

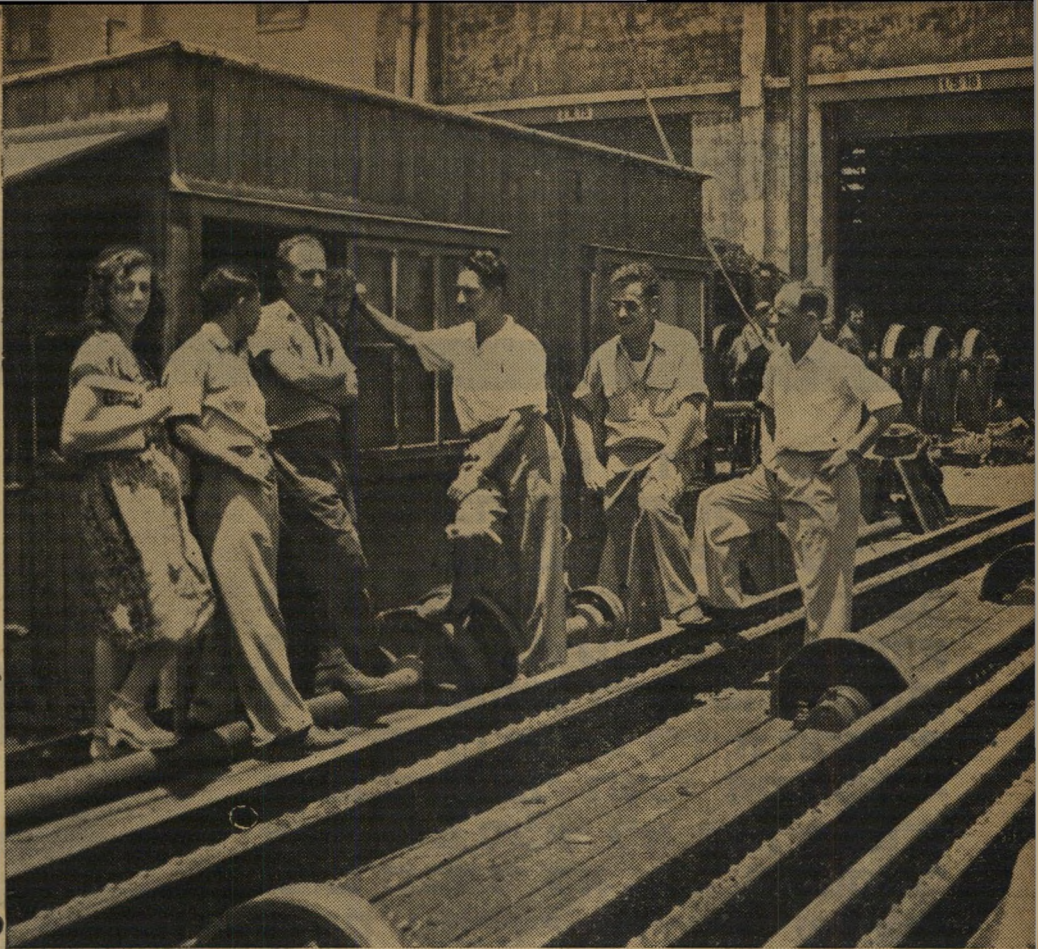
הרב, בגלימתו השחורה, פתח בתפילה. הבחורים כיסו את ראשיהם במגבעות, כיפות ומטפחות. הנושים פרצו בבכי זועק, השתטחו על הקברים. הרב המשיך בתפילתו, מבלי להפנות את עיניו אל היועקות. גם הבחורים עמדו כקפואים. כשעיניהם מורכנות אל הקברים.

בין האנשים עמד גבר בן 39, שהרכיב משקפי שמש וחבש כיפה לראשו. לפני שש שנים היה שמו מפורסם בעולם, המנהיג המקולל והנערץ של "כנופית-שטרן" רבת-האימים.

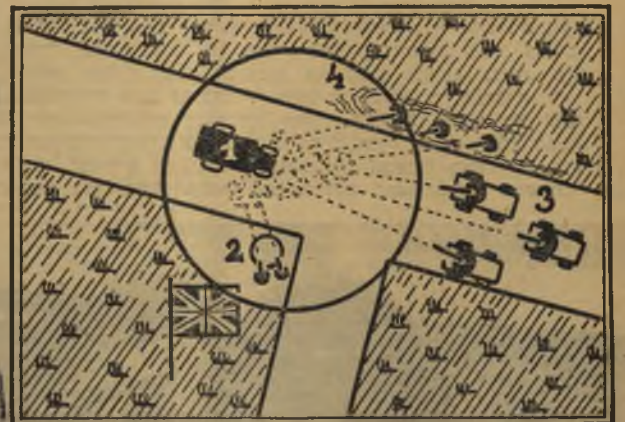
על מה חשב נתן פרידמין-ליין באותו רגע? ייתכן ומחשבתו תרה אחורה, אל בית בפנינת רחובות ארלוזורוב ובין-יהודה בתל-אביב, ביתו של י"י (הוא ינובסקי, איש ההגנה, שהפך יעקב ינאי, סגן מנהל משרד הבטחון). בחדר ישובו ארבעה אנשים: ד"ר משה סנה וישראל גלילי, נציגי ההגנה, מנחם בגין, נציג אצ"ל, והוא, פרידמין-ליין, נציג לחיי.

הארבעה היו למעשה את המפקדה של תנועת המרי העברית, ארגון-הגג שאיחד אותה שעה את שלוש המחותרות. עליהם היה לאשר את התכנית שהובאה עליידי איש הלחיי.

התכנית הוכנה, ככל תכניות לחיי, על-ידי קצין המיבצעים של הארגון, יעקב בנאי, המכונה מזל, גבר בלונדי שדמה דמיון רב לאנגלי. היא אושרה

השער הגורלי: משתתפי הפעולה שנידונו למוות מסיירים אחרי האזכרה בשטח ההתקפה, שומעים מפי הפועל יוסף אלוף, זו הפעם הראשונה, על הנזק שגרמו. (משמאל) המשתתפים ליד שער מגרש בתי המלאכה בו נקבע, למעשה, גורל הפעולה. הנוטרים הערבים בסוכה הקטנה משמאל סרבו לפתוח את השער, אילצו את המתקיפים לפתוח באש.

המארב: בתמונה למטה נראה המקום בו נתקלה המכונית במארב הבריטי ונהרגו תשעה מבין יושביה. המספרים בתמונה ובמפה: (1) מכונית הלוחמים, (2) מוקש ימי חתוך שהובא על-ידי הבריטים כשריון, (3) הטנקים הבריטיים שחסמו את הדרך, (4) הכוח הבריטי שפתח באש.

עליידי שני החברים שהיוו אותה שעה את מרכז לחיי — גרא, הוא פרידמן-ליין, המדינאי של המחותרת, ומיכאל, הוא יצחק יורניצקי, המפקד על המיב-צעים. השלישי, האידיאולוג, ד"ר ישראל שייב, עוד ישב אותה שעה בבית-הסוהר.

התכנית שנפסלה

התכנית היתה חלק של תכנית כוללת יותר של תנועת המרי. מטרתה: לשחק את רשח התנועה של הארץ. לא מכבר יצאו כל ארגוני המחותרת לפנוע בגשרים ובשדות תעופה. לחיי הציג לחבל בבתי-המלאכה, בצורה שתשתק למעשה את כל מהלך הרכבות בארץ. תנועת המרי אישרה את התכנית, כפי שאישרה את תכנית פיצוץ גשר אכזיב ושאר הגשרים בידי ההגנה, שביצועה נקבע לילה אחד לפני המועד בו יצאו לפיצוץ בתי-המלאכה.

היו שתי דרכים לגשת לפעולה. הדרך האחת היתה הדרך המסורתית של לחיי. היא היתה בנוייה על אפשרויותיו המיוחדות של ארגון מחותרת קטן, המורכב מאנשים מובחרים. עיקרו: להגניב לתוך שטח בתי-המלאכה כמות של חמרי נפץ, להניח פצצות-זמן, להוציא את כל הלוחמים משטח המיפעל לפני ההתפוצצות.

תכנית זו היתה פשוטה וסכנותיה מעטות. היא נפסלה מתוך טעם פשוט: תנועת המרי רצתה לא רק בתוצאות יעילות, אלא גם בהפגנות. היא רצתה להוציא לפעולות יחידות מאורגנות של לוחמים, לערוך פעולות-שדה סדירות. לפיכך נקבעה תכנית שריכוזה 45 לוחמי לחיי מכל קצוות הארץ, הפעילה אותם כיחידה צבאית מאורגנת נגד בתי-המלאכה. את תוצאותיה של הפעולה יש לזקוף, במידת מה, על חשבון שינוי תכניות זה.

נקישת מח גורלית

בערב ה-11 ביוני התכנסו 45 הבחורים והבחורות בחדר קטן בקריית-חרושת. הם לא ידעו עדין לשם מה הוזמנו, אף כי ידעו שתהיה זאת פעולה

